

države. Patrijarhalno i demokratsko društvo. Gospodari i "vrhovni vožd"

Od srpskih pisaca istorije nema ni jednog koji je napisao istoriju srpske revolucije - istoriju onoga prevrata, koji je učinjen u državnom i društvenom životu srpskog naroda i u osnovnim njegovim pojmovima o svojoj narodnosti i svojoj državi. Naši istorici bili su obično ljudi od partije jedne ili druge "dinastije" i u njiovim spisima svuda se ogleda njiova glavna težnja da opišu zasluge jedne dinastije ili upravo njenog osnivača, a da pokude drugog. A osim toga to su bili ljudi bez temeljnog obrazovanja, koji upravo nisu ni razumevali šta treba da pokaže istorik, a naročito istorik srpske revolucije. Zato do današnjeg dana mi imamo raznih istorija bojeva za srpsko oslobođenje, istorija partajskih boraba, a nemamo ni jednu u kojoj bi bio pokazan razvitak ideja i ustanova - razvitak društvenog i državnog života srpskog naroda(19) osim u nekoliko istorija L. Ranke-a Nemca koja ni dodanas nije mogla da se prevede cela na srpski jezik iz nekih obzira dinastičnih.

Mi spominjemo ovaj fakt naročito s toga, što se naša tako zvana inteligencija, u tečaju 40 god. tako obrazovala u duhu monarhičnom te i neprimećava sramno sakaćenje istorije srpskog naroda, kojim se ceo narod prestavlja kao bogalj, a pojedine ličnosti kao njegovi spasitelji. Barem do sada mi ne videsmo nigde naučnog protesta protiv takvog svatanja srpske istorije. A u poslednje vreme ea svim je uobičajeno da se kod nas početak srpske revolucije sasvim briše iz života srpskog naroda, kao da ga nije ni bilo ili kao da je to neki četnički pokušaj, kao što je bilo više takvih pokušaja za vreme tursko-austrijskih ratova.

Po samom obliku naših članaka (17) (osem drugih važnih okolnosti) mi ne možemo da pišemo istoriju srpske revolucije. Ali težeći da iznesemo na vidik značaj Srbije među narodima na jugoistoku Evrope, mi moramo barem u glavnome da svatimo poreklo i razvitak onih državnih načela, što su ostvarena u današnjoj Srbiji. Za tu celj nužno nam je da propratimo razvitak srpske države od samog njenog početka. A početak nove srpske države, a naročito njena glavna ideja: oslobođenje i jedinstvo celog srpskog naroda - nastaje od prvog srpskog ustanka na dahije. Odma u